

בעזרת השם יתברך

ספר

שלוש תשובות

בענין אתרוגי ארץ ישראל
בשנת השמיטה

שהשיב כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבן ומאורן של ישראל
מרן יואל טייטלבוים זי"ע
אבדק"ק סאטמאר יצ"ו
וגאב"ד ירושלים עיה"ק תובב"א

בצירוף

חידושי סוגיות
בסוגיא דפרוזבול

— ❦ —

ונוסף לזה ביאור קל ורצוף למען ירוץ בו הקורא, ו"נהורא דשרגא" יקרא,
ונלוה עליהם קונטרס באר יחזקאל, בירורים ועיונים
בהסוגיות הנידונים בתוך התשובות

אשר חיברתי בחמלת ה' עלי
זעירא דמן חבריא

יחזקאל שרגא טייטלבוים

דומ"ץ ביהמ"ד דקהל יטב לב ד'סאטמאר קליימער סט.
ברוקלין נ.י.

יו"ל לקראת יודה"ל של מרן המחבר זי"ע, כ"ו אב
ערב שנת השמיטה תשפ"א לפ"ק

זה הסכימו מאתיס רבנים, אלא שהרמ"א ז"ל (בהקדמה לדרכי משה) אין דעתו כן במקום שפוסקים אחרים חולקים, אבל כשרוב הפוסקים עמהם כולי עלמא מודו שכן הלכה.

כה) והסמ"ע נחושן משפט סימן כ"ה ס"ק י"ט הביא מהמרדכי (כמוטת סימן ק"ע) שפוסקים בכל מקום כהרי"ף, אם לא במקום שהתוספות חולקים, וכתב המגן אברהם נסימן תמ"ז (סק"ד) דקל וחומר כשהתוספות והרי"ף שניהם נדעה אחת דפוסקים כותייהו, ואם כן צודאי שהוא קל וחומר דאם גם הרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים המה נדעה אחת עם הרי"ף

נהורא דשרגא

זה הסכימו מאתיס רבנים, אלא שהרמ"א ז"ל (בהקדמה לדרכי משה) אין דעתו כן, במקום שפוסקים אחרים חולקים, (מגדולי אשכנז, וכגון בעלי התוספות והמרדכי ומהר"ם). אבל כשרוב הפוסקים עמהם, כולי עלמא מודו שכן הלכה.

הוספות ומילואים

והרמב"ם והרא"ש ז"ל, אמרו אל לבי שבמקום ששנים מהם מסכימים לדעת אחת, נפסק הלכה כמותם, אם לא במקצת מקומות שכל חכמי ישראל או רובם חולקין על הדעת ההוא ולכן פשט המנהג בהיפך וכו'. עכ"ל. שא. וז"ל הברי"ק יוסף: כל ימינו נצטערנו על דברתי מלכי צדק מון [הבי"ן] זצ"ל בפשר דבר שעשה לענין הוראה ללכת אחרי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש, ובמקום דתרי מיניהו מסכימים לדעת אחד הכי נקטינן. כידוע, וחלקו עליו הבאים אחריו [לכאורה הכוונה על הרמ"א] וביקשו לעקור הכלל הזה וכו'. ועתה ראיתי להרדב"ו בתשובה סימן תרכ"ז שכתב כל הגלילות הללו קבלו עליהם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש להיות הכרעתם הכרעה בין להקל בין להתמיד בין לפטור בין לחיוב, עכ"ל. וא למדת שדבר זה קבלה ביד בני ספרד מראש מקדם וכו'. ועתה אמת אגיד אשר שמעתי מפום רבן קדישי ששמעו מפי הרב הגדול

והתוספות, שאין לזרף כלל דעות יחידות נגדם, ונפרט שעל כל פנים אין לשנות מצורר להלכה.

כה) ובבר הבאתי מהבית יוסף סימן קנ"ט (סעיף ב' ד"ה וכתוב בתרומת הרי"ף) צ"ע התרומת הדשן (סימן רס"א), שאף הרי"ף שאפשר לסמוך על הפוסק, מכל מקום אם אין לשונו ברור אי אפשר לדמות מה שהם שפורש צפוסק אחר לאיסור.

בל זה אני כותב לרווחא דמילתא, אל האמת לפענ"ד שגם הספר התרומה והמהרש"ס אין דעתם להחיר להלכה, כאשר ביארתי לעיל (אות ח' מס"ק ט"ז ואילך).

כה) והסמ"ע בחושן משפט סימן כ"ה ס"ק י"ט הביא מהמרדכי (כתובות סימן ק"ע) שפוסקים בכל מקום כהרי"ף, אם לא במקום שהתוספות חולקים. וכתב המגן אברהם נסימן תמ"ז (סק"ד) דקל וחומר כשהתוספות והרי"ף שניהם נדעה אחת, דפוסקים כותייהו ע"כ.

מופת הדור מהר"ח אבולעפיא זלה"ה, שקבל מקמי סוף דור, שהסכימו בכלל זה דמון קרוב למאתים רבנים מזה וכן היה אומר [מהר"ח א] כי כל אשר יעשה [ב]פסק על [הבי"ן], עבד כמאתן רבנן, אלו דבריו ז"ל, עכ"ל הברי"ק. ש. וז"ל הדרכי משה שם: השלישית והוא העיקר, הוא התכלית המבוקש בזה המחקר, כי ידוע שהרב הרי"ף בית יוסף, בטבעו אל הגדולים נכסף, ופסק הלכה בכל מקום על פי שני ושלשה עדים, המה האוונים התוספות הרי"ף והרמב"ם והרא"ש, בכל מקום ששנים מהם לית אחת נצמדים, ולשאר רבוותא אדירי התורה לא ית עליהם, רק במקום גדולים עמד לפסוק הלכה כדברי שניהם, ואף כי הם קמאי ולא בתראי, ולא חש לדברי שצווחו בו קמאי דקמאי, הלא הרי"ף שפסק סוף כל דעיוובין והסכימו עמו רבים לפסוק הלכה בכל מקום כבתראי ולא לחוש לדברי קמאי, ואפילו במקום הרב אג

נהורא דשרגא

לפענ"ד שגם הספר התרומה והמהר"ש סיריליאן אין דעתם להחיר להלכה, כאשר ביארתי לעיל (באות ח', מס"ק ט"ז ואילך).

תמצית אות י': מה שמביא הגר"א דברי ספר התרומה (הכל סאות ח') שכתב שנוכל לומר לרש"י בפי הא' דאגיסטון, שמונת לעבוד בשדה של גוי, אין מזה ראוי שהגר"א ס"ל כן, כמו שנתבאר (סאות ח'). ולא עוד אלא דיש ראיות גמורות להיפך, שהגר"א אוסר לעשות מלאכה, ואפילו רק לסייע להגוי בידים, וכמו שפורש כך בבאורו על המשנה, הן במס' שביעית והן במס' גיטין. גם מסיק תמצית כל האמור עד הנה, ומוסיף עוד בזה, דשיטת כל מפרשי המשנה, וכל הפוסקים להלכה, מראשון בראשונים עד אחרון שבאחרונים, דאסור לסייע להגוי במלאכה בשביעית, וכ"ש דאסור לישראל לעבוד בעצמו. ומה שתלה השואל בדברי סה"ת ומהרש"ס, גם משם אין ראיה להחיר, ואפילו אם היה ראיה להחיר ג"כ לא היה הלכה כמותם נגד כל גדולי הפוסקים שאוסרים בבירור.

כה) ובבר הבאתי (לעיל באות ב' ס"ק כ"ד) מהבית יוסף סימן קנ"ט (סעיף ב' ד"ה וכתוב בתרומת הרי"ף) בשם התרומת הדשן (סימן רס"א) שאף הובא שאפשר לסמוך על הפוסק דהיינו שאין רוב הפוסקים חולקים נגדו, מכל מקום אם אין לשונו ברור, אי אפשר לדחות בזה מה שפורש בפוסק אחר לאיסור.

בל זה אני כותב לרווחא דמילתא, אבל האמת

אות יא

מבוא

מביא כמה טעמים להקל בשמיטת כספים בזה"ז, ואחד מהטעמים הוא על ששמיטת כספים אינו נוהג, משום דכיון שכולם נהגו כן במקומו הוה כהנהגה כ"ע"מ שלא תשמיטי שביעית, וכתב הרד"ה דזה הטעם הוא נכון לסמוך עליו. והכלל הוא שאם פוסק מביא כמה טעמים א"א לסמוך על טעם אחד בלבד (והיינו הטעם שאינו נהג בזה"ז), וכש"כ כאן שכתב על טעם אחד שהוא נכון, א"כ א"א לסמוך על טעם אחר בלבד, וא"כ לגבי שמיטת קרקעות דלא שייך איך טעמי, א"א לסמוך על מ"ש ד"ל דשביעית אינו נוהג בזה"ז, ואגב יבואר שיטת

השואל הביא בשם הרד"ה (בעל המאור, שהובא בשמו בספר התרומות שער מ"ה אות ד') דאין שביעית נוהג בזה"ז אפילו מדרבנן, וכתב דא"כ יש לסמוך עליו לעשות מלאכה בשדה של גוי, דיש קנין. יבאר עתה רבינו שמכת זה א"א להחיר, א) דאפילו לשיטתיה אינו אלא דעה יחידית, ב) שאפשר לומר שחזר בו, שהרי לא העיר כלום על דברי הרי"ף שמבאר דיני שמיטה שבזמנה"ז. ג) ולא עוד אלא הוסיף ביאור על דיני שמיטת כספים של הרי"ף. ד) שהרד"ה (בתשובה הגל)

הוספות ומילואים

אתי תלין משונתי, ולא ירא נתלה באחרים סרוחי ושגגתי. ואף כי [פי' ומכ"ש כי] בעל המחבר בעצמו נטה מזה הכלל, אשר בהקדמתו כלל, ועל פי שנים יקום דבר, ואביא שני עדים לראיה ומהם אדבר, כי באורח חיים ריש סי' רנ"ט (ו"ה מוכין) וסוף סי' רצ"ט (ו"ה אסור) פסק דלא כותייהו. ומדבא מזה מר, אפשר דגם במילי אחרתי לא אזלין בתרייהו. וכן כתב מהר"ו בתשובה סי' קע"א דעל הרוב פוסקים על פי התוספות ומהר"ם והאב"ה, וכן מרגלא בפומי דאיושי לפסוק דברי המרדכי ואשירי

התלמיד, וכן פסקו האחרונים תמיד, ובראשם מהר"ק ומהר"א בתשובותיהן הנעימות, אשר בהן האירו כל מחשד וגילו כל תעלומות, ועיי' זה הדבר סתר כל המנהגים אשר באלו המדינות, אשר רובם בנויים על הכלל הזה בפשיטות ותמימות, ואין מפסקים אחר דבריהם. ולכן לא רציתי ג"כ לחלוק עליהן [על גדולי האחרונים]. ומבתי אצל כל דבר הכי נהוג, וטעמי ונמוקי עמי, וכל דבר כתבתי עליו שם אומרם אם לא אמרתי מעצמי, ואז תבתי נראה לי להיות נקרא בשמי, ואם באולי טעיתי,